

Dorota Pasińska¹

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut
Badawczy, Warszawa

Konkurencyjność krajów Unii Europejskiej w handlu zagranicznym produktami wołowymi

Competitiveness of European Union Countries in Foreign Trade in Beef Products

Synopsis. Głównym celem artykułu jest próba oceny konkurencyjności krajów Unii Europejskiej w handlu zagranicznym produktami wołowymi w 2017 r. w porównaniu z 2005 r. Realizując cel opracowania wykorzystano analizę porównawczą wartości eksportu, importu, sald handlu zagranicznego produktami wołowymi, wskaźnika ujawnionej przewagi komparatywnej RCA, wskaźnika przewag komparatywnych Lafaya oraz wskaźnika Grubela-Llyoda. W 2005 r. i w 2017 r. następujące kraje posiadały przewagę komparatywną w handlu produktami wołowymi: Austria, Francja, Irlandia, Luksemburg oraz Polska, a przewagi komparatywnej nie posiadały: Bułgaria, Cypr, Dania, Finlandia, Grecja, Włochy, Malta, Hiszpania, Szwecja, Portugalia i Wielka Brytania. W 2017 r. większość krajów UE realizowała model handlu wewnątrzgałęziowego. W 2017 r. w porównaniu do 2005 r. niektóre kraje UE zmieniły model realizowanego handlu z międzygałęziowego na wewnątrzgałęziowy lub odwrotnie. W 2017 r. Polska zajmowała piątą pozycję wśród największych eksporterów produktów wołowych w UE, a udział produktów wołowych zaimportowanych do Polski w przywozie produktów wołowych krajów UE był bardzo niski (i wynosił ok. 1%).

Słowa kluczowe: eksport, import, wołowina, międzynarodowa konkurencyjność

Abstract. The main purpose of the article is an attempt to assess the competitiveness of European Union trade in foreign trade in beef products in 2017 compared to 2005. In order to achieve the objective of the study, a comparative analysis (for exports, import value, balance of foreign trade in beef products, the index of revealed comparative advantage of RCA, the comparative advantage of Lafay and the Grubel-Llyod indicator) was used. In 2005 and 2017, the following countries had a comparative advantage in trade in beef products: Austria, France, Ireland, Luxembourg and Poland. Those which did not have a comparative advantage: Bulgaria, Cyprus, Denmark, Finland, Greece, Italy, Malta, Spain, Sweden, Portugal and Great Britain. In 2017, most EU countries implemented the intra-industry trade model. In 2017, compared to 2005, some EU countries changed their trade model from inter-industry to intra-industry or vice versa. In 2017, Poland was fifth among the largest EU exporters of beef products in the EU, and the share of beef products imported to Poland in the import of beef products of EU countries was very low (and amounted to about 1%).

Key words: export, import, beef, international competitiveness

JEL Classification: Q11, Q13, Q17, Q18

¹ dr, IERiGŻ - PIB, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa; e-mail: dorota.pasinska@ierigz.waw.pl, <http://orcid.org/0000-0003-4363-9202>

Wprowadzenie

Polska jest jednym z największych producentów żywca wołowego w UE, w 2017 r. zajmowała siódmą pozycję wśród największych producentów. Produkcja mięsa wołowego w UE jest bardzo skoncentrowana, siedmiu największych producentów (Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Irlandia, Polska) dostarcza ponad 77% tej produkcji (Eurostat, 2019).

W latach 2005-2017 zaszły znaczne zmiany na rynku wołowiny w Polsce, zwiększała się jej produkcja (GUS, 2006, 2018a), eksport i import (MF, 2006, 2018). Mięso wołowe było znacznie droższe niż np. mięso drobiowe, a co więcej jest ono trudniejsze w obróbce kulinarnej niż mięso drobiowe. Nie sprzyjało to wzrostowi jego spożycia (z 3,9 kg/mieszkańca w 2005 r. do 3,2 kg/ mieszkańca w 2017 r.) (GUS, 2006, 2018b).

Zdecydowana większość wyników badań poświęconych konkurencyjności krajów UE dotyczy produktów mięsnych, zwierząt żywych ogółem oraz mięsa i podrobów jadalnych ogółem, przetworów z mięsa i eksportu rolno-spożywczego ogółem (np. Ambroziak i in. 2011; Pawlak, 2013; Piłarska, 2017; Kacperska, 2010; Firlej i in., 2017), badań dotyczących konkurencyjności krajów UE w handlu bydłem żywym, podrobami i przetworami wołowymi jest znacznie mniej (Bak-Filipek i in., 2011; Smeets Kristkova, Garcia Alvaréz Coque 2015; Beňuš 2019). Ponadto badania dotyczące zmian w handlu zagranicznym produktami wołowymi prowadzi Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy. Głównym celem badań prowadzonych przez IERiGŻ-PIB jest ocena krótkookresowych zmian na rynku wołowiny w Polsce. Wyniki tych badań publikowane są dwa razy w roku w formie Raportów Rynkowych (IERiGŻ-PIB, 2005-2018). W wymienionych opracowaniach prezentowana jest również wstępna ocena międzynarodowej konkurencyjności sektora wołowego.

Głównym celem artykułu jest próba oceny konkurencyjności handlu zagranicznego produktami wołowymi w 2017 r. w porównaniu z 2005 r. w krajach Unii Europejskiej. Otrzymane rezultaty badawcze są ważne dla wszystkich uczestników łańcucha dostaw. Mogą być one wykorzystane przez producentów rolnych, przetwórców, detalistów, hurtowników, gastronomię, a także mogą stanowić wsparcie dla polityki gospodarczej państwa. Przedmiotowe wyniki badawcze mogą pomóc przedsiębiorstwom handlowym określić pozycję konkurencyjną Polski na tle innych krajów należących do UE w 2017 r., a producentom bydła w podjęciu decyzji o rozszerzaniu bądź ograniczeniu skali działania.

Dane i metody

Metodą służącą do realizacji celu artykułu jest analiza porównawcza w czasie eksportu, importu, sald handlu zagranicznego produktami wołowymi, wskaźnika ujawnionej przewagi komparatywnej RCA, wskaźnika przewag komparatywnych Lafaya, wskaźnika Grubela-Lloyda. W badaniach wykorzystano dane roczne dotyczące handlu zagranicznego wewnątrz UE i poza UE (2005 i 2017 r.) pochodzące z Eurostatu. Rok 2005, był pierwszym pełnym rokiem, w którym Polska była jednym z krajów należących do UE. Rok 2017 został porównany z 2005 r. w celu scharakteryzowania zmian konkurencyjności krajów UE w handlu produktami wołowymi w długim okresie.

Wskaźnik ujawnionej przewagi komparatywnej (RCA – revealed comparative advantage) jest jednym z popularniejszych mierników oceny międzynarodowej konkurencyjności. Pierwszym badaczem, który dokonał w 1958 r. badania ujawnionych przewag komparatywnych był H.H. Liesner. Zaproponowany przez niego wzór przedstawiał się następująco:

$$RCA = \frac{X_{ij}}{X_{nj}}$$

gdzie:

X_{ij} – eksport towaru (sektora) j z kraju i ,

X_{nj} – eksport towaru (sektora) j z określonego zbioru krajów n (np. UE) (Liesner 1958, Pilarska 2017).

Przedstawiona wyżej formuła została zmodyfikowana przez B. Balassę w 1965 r. i przyjęła ona następującą postać:

$$RCA = \frac{X_{ij}}{X_{nj}} : \frac{X_{it}}{X_{nt}}$$

gdzie:

n – zbiór badanych krajów (np. UE, wszystkie kraje świata),

t – zbiór towarów (np. produkty rolno-spożywcze, w artykule przyjęto produkty rolno-spożywcze) (Balassa 1965, Pilarska 2017).

Formuła wykorzystana w badaniach przedstawiała się następująco:

$$RCA = \frac{X_{ij}}{X_{it}} : \frac{X_{nj}}{X_{nt}}$$

(Ambroziak i Szczepaniak 2011).

Jeśli RCA przyjmuje wartość większą od jeden to oznacza, że kraj i posiada przewagę komparatywną w eksporcie towaru j . Natomiast jeśli jego wartość jest mniejsza od jeden - kraj i nie wykazuje względnej przewagi w eksporcie towaru j (Pilarska 2017). Przyjęty wskaźnik RCA jest zatem relacją polskiego eksportu sektora wołowego w eksporcie rolno-spożywczym Polski do unijnego wywozu sektora wołowego w unijnym wywozie sektora rolno-spożywczego.

Drugim wykorzystanym miernikiem był wskaźnik Lafaya, który został obliczony w oparciu o następującą formułę:

$$LFI = 100 \left(\frac{X_{ij} - M_{ij}}{X_{ij} + M_{ij}} - \frac{X_{tn} - M_{tn}}{X_{tn} + M_{tn}} \right) \frac{X_{ij} + M_{ij}}{X_{tn} + M_{tn}}$$

M_{ij} – import towaru (sektora) j z kraju i ,

M_{tn} – import zbioru towarów t (np. produkty rolno-spożywcze) z określonego zbioru krajów n (np. UE).

Jeśli wartość miernika jest większa od zera – kraj posiada przewagę komparatywną względem zagranicy. Natomiast gdy jest on mniejszy od zera, oznacza to, że kraj nie posiada przewagi komparatywnej (Ambroziak i Szczepaniak, 2011, Szczepaniak, 2018).

Trzecim wykorzystanym miernikiem jest wskaźnik Grubela-Lloyda (IIT-Intra-industry Trade), którego wzór przedstawia się następująco:

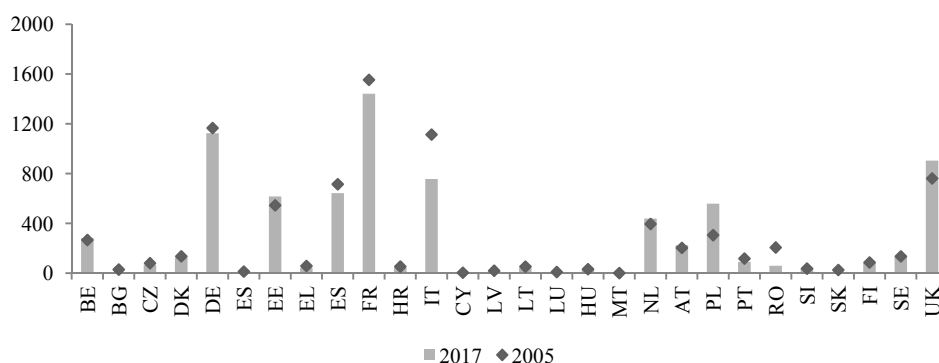
$$IIT = \frac{(X_{ij} + M_{ij}) - |X_{ij} - M_{ij}|}{X_{ij} + M_{ij}} 100\%$$

Wartość miernika bliska 100% oznacza występowanie wymiany wewnątrzgałęziowej, czyli nakładanie się strumieni wywozu i przywozu produktów wytwarzanych w ramach

tych samych gałęzi (Pawlak, 2013). Kraj eksportujący zaspokaja potrzeby popytowe nabywców zagranicznych, co może świadczyć korzystnie o zdolnościach adaptacyjnych i konkurencyjności danej gospodarki (Jagiello, 2003). Jeśli wskaźnik przyjmuje wartości bliskie zera, oznacza to występowanie handlu międzygałęziowego (Pawlak, 2013).

Wyniki badań i dyskusja

W 2017 r. w porównaniu do 2005 r. produkcja wołowiny (tj. uboje) w krajach obecnie zaliczanych do UE zmniejszyła się o około 4% (rys. 1). Najgłębszy spadek produkcji zanotowano we Włoszech (o 32%, tj. o 356 tys. t). Pomimo tego, że w większości krajów UE produkcja w tym czasie zmalała, w Polsce zanotowano rekordowy wzrost produkcji wołowiny (o 82%, tj. o 252 tys. t). Zwiększenie się produkcji wynikało między innymi ze wzrostu średniej wagi ubijanej sztuki, a także z restrukturyzacji sektora mleczarskiego (w efekcie większych ubojów krów). Znaczne zwiększenie produkcji wystąpiło również w Wielkiej Brytanii (o 19%, tj. o 143 tys. t). W 2017 r. największymi producentami wołowiny były: Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Irlandia i Polska, a w 2005 r.: Francja, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania, Hiszpania, Irlandia, Holandia i Polska.

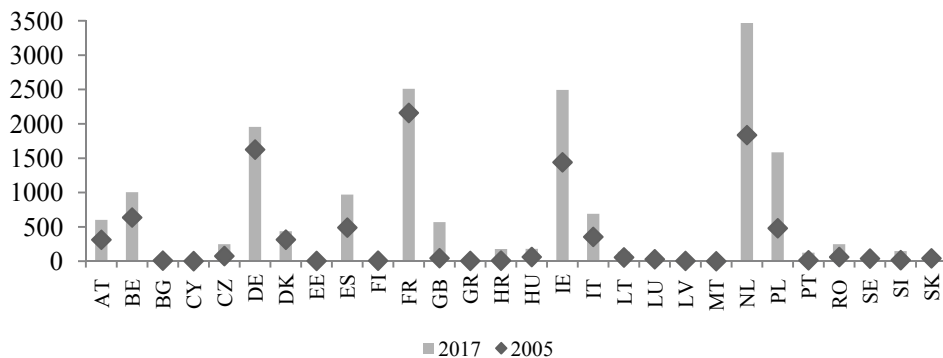

Rys. 1. Produkcja wołowiny (uboje) w krajach UE w 2005 i w 2017 r. (w tys. ton w wadze poubojowej)

Fig. 1. Beef production (slaughter) in EU countries in 2005 and 2017 (in thousand tons in carcass weight)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Eurostat, 2019 a).

Polska jest jednym z największych eksporterów produktów wołowych w UE (rys. 2). W 2017 r. zajmowała piątą pozycję, po Holandii, Francji, Irlandii i Niemczech, a w 2005 r. była siódmym unijnym eksporterem (po Francji, Holandii, Niemczech, Irlandii, Belgii i Hiszpanii) (Eurostat, 2019b). Francja, jeden z największych eksporterów wołowiny w UE, jest znana przede wszystkim z dużego udziału w produkcji bydła mięsnego, choć udział tego kraju w eksporcie produktów wołowych z krajów będących członkami UE zmniejszył się z 21% w 2005 r. do 14% w 2017 r. Eksport produktów wołowych z krajów UE był bardzo skoncentrowany, bowiem udział pięciu największych eksporterów w unijnym wywozie wynosił w 2005 aż 76%, a w 2017 r. 67% (zob. tab. 1). W 2017 r. w porównaniu z 2005 r. wartość eksportu produktów wołowych (żywca, mięsa, podrobów i przetworów wołowych) z większości krajów UE wzrosła (oprócz Cypru, Grecji, Malty).

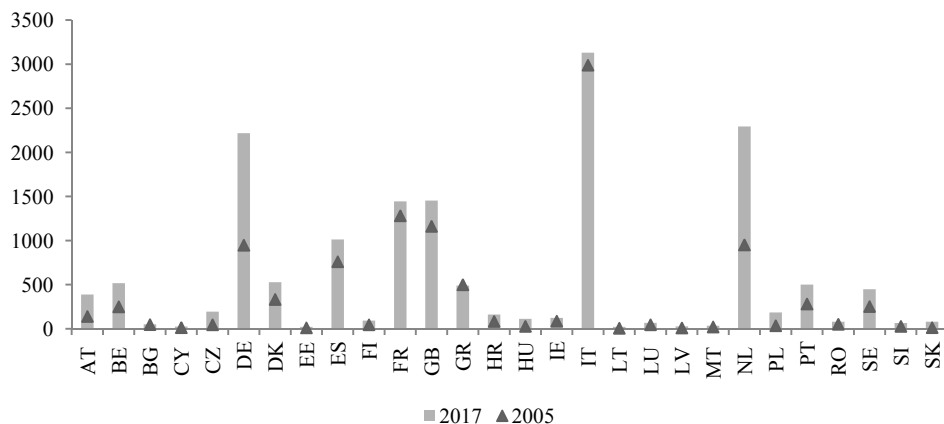

Rys. 2. Wartość eksportu produktów wołowych z krajów UE28 w 2005 r. i 2017 r. (w mln EUR)

Fig. 2. Export value of beef products from EU28 countries in 2005 and 2017 (in EUR million)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019b).

Polska nie należy do największych unijnych importerów produktów wołowych (rys. 3). W 2017 r. do Polski zaimportowano mniej niż 1% unijnego przywozu produktów wołowych. Największym importerem zarówno w 2005 r. jak i w 2017 r. były Włochy z udziałem w imporcie ogółem wynoszącym odpowiednio 29% i 20%. Ponadto w 2005 r. najczęściej zaimportowano do: Francji (drugi największy importer), Wielkiej Brytanii, Holandii i Niemiec, a w 2017 r. do: Holandii (drugi największy importer), Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Hiszpanii. Duży udział Holandii i Niemiec w imporcie wynika między innymi z tranzytu, który odbywa się za pośrednictwem portów w tych krajach, bowiem niektóre produkty przyływające do innych krajów, są uwzględniane w imporcie tych krajów (zjawisko to jest określane mianem efektu Rotterdamu) (European Commission, 2019; Matura, 2018). W 2017 r. w porównaniu z 2005 r. wartość importu do wszystkich badanych krajów oprócz Grecji zwiększyła się. Import produktów wołowych był bardzo skoncentrowany, w 2005 r. udział pięciu krajów, które najczęściej zaimportowały wynosił 70%, a w 2017 r. 67% (zob. tab. 1).

Rys. 3. Wartość importu produktów wołowych do krajów UE-28 w 2005 i 2017 r. (w mln EUR)

Fig. 3. Import value of beef products to EU-28 countries in 2005 and 2017 (in EUR million)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019 b).

Tabela 1. Udział eksportu (importu) produktów wołowych w eksporcie (importie) wewnątrz i poza UE ogółem produktów wołowych z/do krajów UE w % oraz zmiany wartości eksportu i importu produktów wołowych

Table 1. Share of export (import) of beef products in total export (import) of beef products from / to EU countries in % and changes in the value of export and import of beef products

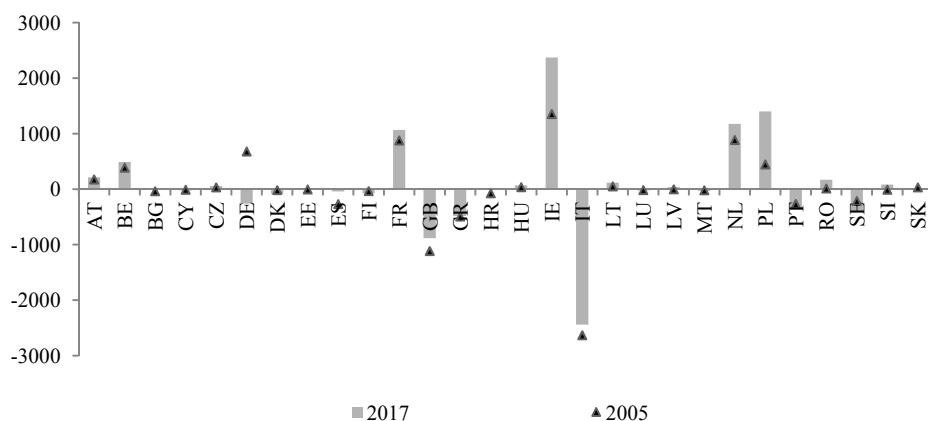
Wyszczególnienie	Udział eksportu z danego kraju w eksporcie ogółem z krajów UE*		Zmiany wartości eksportu 2005=100	Udział importu do danego kraju w imporcie ogółem do krajów UE*		Zmiany wartości importu 2005=100
	2005	2017		2005	2017	
Austria	3	3	192	1	2	280
Belgia	6	6	158	2	3	207
Bułgaria	0	0	623	0	0	107
Cypr	0	0	16	0	0	200
Czechy	1	1	329	0	1	428
Niemcy	16	11	120	9	14	234
Dania	3	2	139	3	3	159
Estonia	0	0	673	0	0	213
Hiszpania	5	5	198	7	6	133
Finlandia	0	0	213	0	1	206
Francja	21	14	116	12	9	113
Wielka Brytania	0	3	1269	11	9	125
Grecja	0	0	84	5	3	98
Chorwacja	0	1	1984	1	1	191
Węgry	1	1	291	0	1	419
Irlandia	14	14	173	1	1	142
Włochy	3	4	195	29	20	105
Litwa	1	1	251	0	0	364
Luksemburg	0	0	145	0	0	147

Łotwa	0	0	1251	0	0	317
Malta	0	0	16	0	0	166
Holandia	18	19	189	9	15	241
Polska	5	9	330	0	1	535
Portugalia	0	1	839	3	3	179
Rumunia	1	1	402	0	0	154
Szwecja	0	0	113	2	3	178
Słowenia	0	1	910	0	0	237
Słowacja	0	0	193	0	1	681
Suma końcowa	100	100	177	100	100	151

* Obliczenia wykonano wykorzystując dokładniejsze dane niż są prezentowane w tabelach, a udziały zostały zaokrąglone do całości, dlatego wskaźniki struktury nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019 b).

W 2017 r. najwyższe dodatnie saldo produktami wołowymi zanotowano dla Irlandii, drugie dla Polski, kolejne zaś dla Holandii, Francji i Belgii (rys. 4). Do dwunastu krajów więcej zaimportowano niż z nich wyeksportowano, spośród tych krajów najbardziej ujemne saldo wystąpiło w przypadku: Włoch, Wielkiej Brytanii, Grecji, Szwecji i Portugalii. W 2017 r. w porównaniu z 2005 r. saldo handlu produktami wołowymi najbardziej wzrosło dla Irlandii (o ponad 1 mld EUR) i Polski (o prawie 1 mld EUR). W tym czasie w Polsce wzrosła produkcja wołowiny z 313 tys. ton wagi poubojowej cieplej do 505 tys. w 2017 r. (GUS 2006, 2018a) i jednocześnie spadło jej spożycie z 3,9 kg na mieszkańca do 3,2 kg na mieszkańca. Warto zaznaczyć, że najniższe spożycie zanotowano w 2015 r. - 1,2 kg na mieszkańca (GUS 2018b), co było spowodowane przede wszystkim relatywnie wysokimi cenami. Ponieważ w ostatnich latach spożycie wołowiny w Polsce jest niskie, w bilansie około 4/5 rozchodów stanowi eksport.

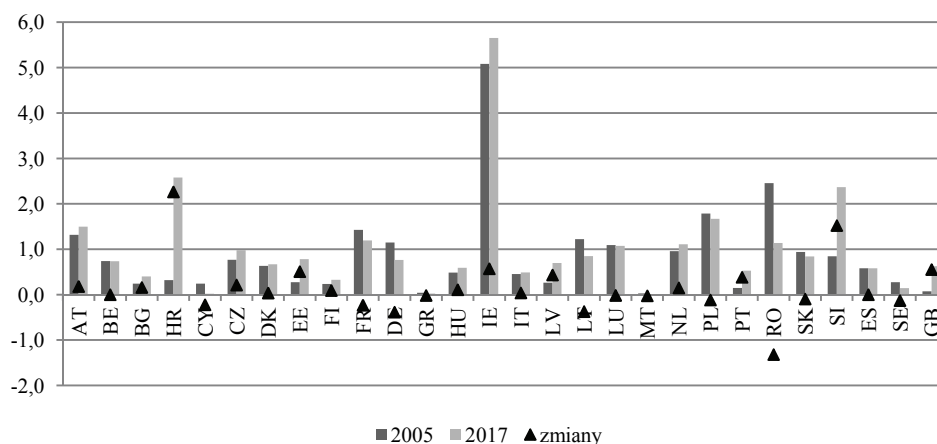

Rys. 4. Saldo handlu zagranicznego produktami wołowymi wybranych krajów Unii Europejskiej w 2005 i 2017 r. w mln EUR

Fig. 4. Foreign trade balance of beef products from selected European countries in 2005 and 2017 in EUR million

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019 b).

W badanym okresie wskaźniki ujawnionych przewag komparatywnych w eksporcie produktów wołowych były zróżnicowane (rys. 5). W 2017 r. wartości miernika RCA powyżej jednośi zanotowano dla: Austrii, Chorwacji, Francji, Irlandii, Luksemburga, Holandii, Polski, Rumunii i Słowenii, ale pozycję konkurencyjną udało się polepszyć Austrii, Irlandii, Chorwacji, Holandii i Słowenii. W przypadku Chorwacji, Słowenii i Holandii wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych w 2005 r. był nawet mniejszy od jednego. Natomiast wartość wskaźnika dla pozostałych krajów w 2017 r. była niższa od 1, co może oznaczać, że kraje te nie posiadały przewagi komparatywnej w handlu produktami wołowymi.

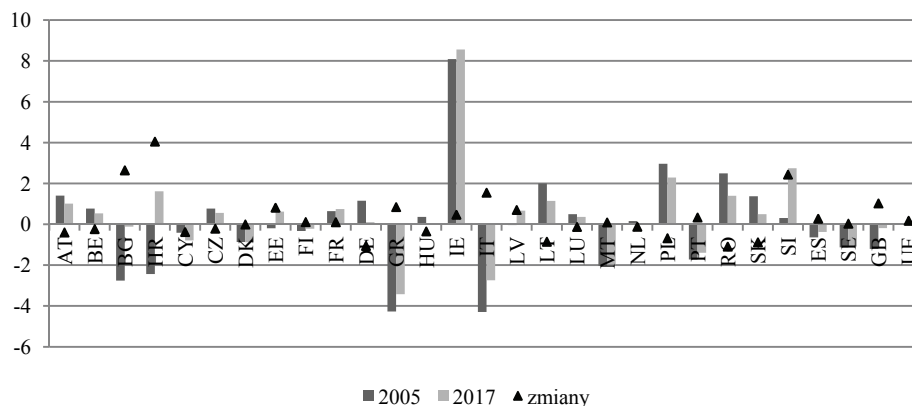

Rys. 5. Kształtowanie się wskaźnika RCA w 2005 i 2017 r. oraz jego zmiany bezwzględne w 2017 r. w porównaniu z 2005 r. dla krajów UE-28

Fig. 5. The evolution of the RCA indicator in 2005 and 2017 and its absolute changes in 2017 compared to 2005 for EU-28 countries

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019b).

Drugi z wykorzystanych mierników (tj. wskaźnik Lafaya) uwzględnia nie tylko dane dotyczące wywozu, ale również przywozu. W 2017 r. wskaźnik Lafaya przyjmował zróżnicowane wartości (rys. 6). Przewagę komparatywną posiadały następujące kraje: Austria, Belgia, Chorwacja, Czechy, Estonia, Francja, Niemcy, Węgry, Irlandia, Litwa, Łotwa, Luksemburg, Holandia, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, przy czym pozycję konkurencyjną w tej grupie udało się polepszyć Chorwacji, Estonii, Francji, Irlandii, Łotwie i Słowenii. Przewagi komparatywnej nie posiadało 11 krajów: Bułgaria, Cypr, Dania, Finlandia, Grecja, Włochy, Malta, Portugalia, Hiszpania, Szwecja i Wielka Brytania, ale w dziewięciu z nich pozycja konkurencyjna poprawiła się (w Bułgarii, Malcie, Grecji, Finlandii, Włoszech, Portugalii, Hiszpanii, Szwecji i Wielkiej Brytanii).

Rys. 6. Kształtowanie się wskaźnika Lafaya w 2005 i 2017 r. w krajach UE28 oraz jego bezwzględne zmiany w 2017 r. w porównaniu z 2005 r.

Fig. 6. The evolution of the Lafay indicator in 2005 and 2017 in EU28 countries and its absolute changes in 2017 compared to 2005.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019b).

Na podstawie zestawienia dwóch wskaźników tj. Lafaya i RCA przygotowano sumaryczną ocenę pozycji konkurencyjnej państw w obszarze produktów wołowych w handlu zagranicznym, które w 2017 r. były członkami UE. Przygotowanie takiego porównania pozwala na wyodrębnienie 4 wariantów. Jednakże istotne w odniesieniu do oceny pozycji konkurencyjnej, są dwa warianty:

- $RCA > 1$ oraz wskaźnik $LFI > 0$, co świadczy o posiadaniu przez określony kraj przewagi komparatywnej w eksporcie produktów wołowych na dany rynek,
- $RCA < 1$ oraz wskaźnik $LFI < 0$, co przemawia za brakiem przewagi komparatywnej określonego kraju w eksporcie produktów wołowych na określony rynek.

Pozostałe warianty ($RCA > 1$ i $LFI < 0$) oraz $RCA < 1$ i $LFI > 0$) nie dostarczają jednoznacznej oceny pozycji konkurencyjnej eksportu produktów wołowych na dany rynek, ponieważ otrzymane rezultaty badawcze są rozbieżne (Ambroziak, 2014).

W 2005 r. sektor wołowy w siedmiu krajach UE (Austria, Francja, Niemcy, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Polska) posiadał przewagi komparatywne względem pozostałych gałęzi handlu rolno-spożywczego, a w 2017 r. w dziewięciu krajach (tj. Austria, Chorwacja, Francja, Irlandia, Luksemburg, Holandia, Polska, Rumunia, Słowenia) (zob. tab. 2). Najniższy udział eksportu produktów wołowych w handlu rolno-spożywczym w 2005 r. zanotowano dla: Niemiec i Luksemburga (tj. 4%), a najwyższy dla Irlandii (19%) i Polski (7%). Natomiast w 2017 r. najniższy odsetek zanotowano dla: Francji, Holandii, Luksemburga i Rumunii (tj. 4%), a najwyższy dla Irlandii (19%) i Polski (6%). Posiadanie przewagi komparatywnej przy wysokim udziale eksportu produktów wołowych w eksporcie rolno-spożywczym mogą świadczyć o silnej pozycji konkurencyjnej Polski i Irlandii. W 2005 r. sektor wołowy w czternastu krajach (tj. Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Grecja, Włochy, Łotwa, Portugalia, Malta, Hiszpania, Szwecja,

Wielka Brytania) nie posiadał przewag komparatywnych względem pozostałych gałęzi handlu rolno-spożywczego, a w 2017 r. w jedenastu krajach (tj. Bułgaria, Cypr, Dania, Finlandia, Grecja, Włochy, Malta, Portugalia, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania).

Tabela 2. Ocena konkurencyjności na podstawie wskaźnika RCA i Lafaya w handlu produktami wołowymi*

Table 2. Competitiveness assessment based on the RCA and Lafay index in beef trade*

Wyszczególnienie	2005	2017
RCA>1 i LFI>0	Austria (5%**) , Francja (5%) , Niemcy (4%), Irlandia (19%) , Litwa (5%), Luksemburg (4%) , Polska (7%)	Austria (5%) , Chorwacja (9%), Francja (4%) , Irlandia (19%) , Luksemburg (4%) , Holandia (4%), Polska (6%) , Rumunia (4%), Słowenia (8%)
RCA<1 i LFI<0	Bułgaria , Chorwacja, Cypr , Dania , Estonia, Finlandia , Grecja , Włochy , Łotwa, Malta , Hiszpania , Portugalia , Szwecja , Wielka Brytania	Bułgaria , Cypr , Dania , Finlandia , Grecja , Włochy , Malta , Portugalia , Hiszpania , Szwecja , Wielka Brytania

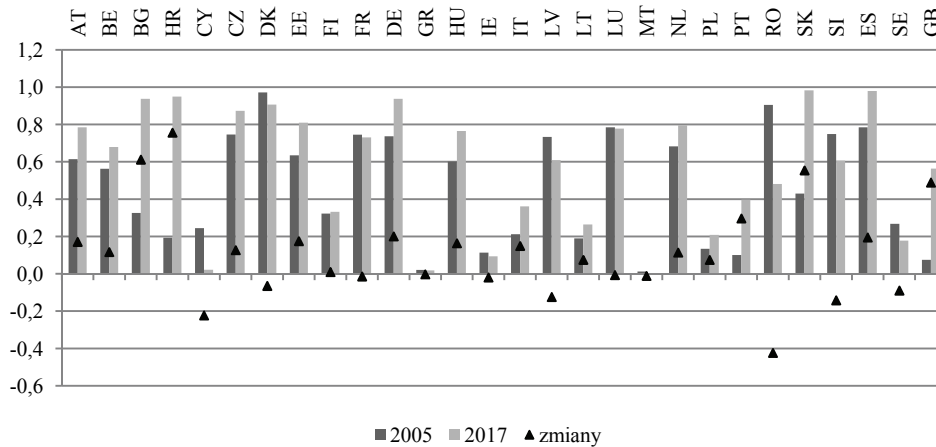
*czcionki pogrubionej użyto dla krajów, których pozycja konkurencyjna była podobna w 2005 r. i w 2017 r.

** w nawiasach podano udział eksportu produktów wołowych w eksporcie rolno-spożywczym badanego kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019b) oraz (Ambroziak, 2014), (Szczepaniak, 2018).

W 2017 r. silną wymianę wewnątrzgałęziową w handlu produktami wołowymi (wskaźnik Grubela-Lloyda) zanotowano dla 12 krajów: Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Danii, Estonii, Niemiec, Węgier, Luksemburga, Holandii, Słowacji i Hiszpanii, a słabą dla: Belgii, Francji, Łotwy, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii (rys. 7). Bardzo niskie wartości przyjął wskaźnik Grubela-Lloyda dla następujących krajów: Cypr, Grecja, Irlandia, Malta, Polska i Szwecja, co świadczy o silnej wymianie międzygałęziowej. W przypadku Polski niska wartość miernika odzwierciedla wysoką samowystarczalność w produkcji. Natomiast wymiana międzygałęziowa miała słaby charakter dla: Finlandii, Włoch, Litwy, Portugalii i Rumunii. W 2017 r. w porównaniu do 2005 r. niektóre państwa UE zmieniły realizowany model handlu:

- z międzygałęziowego na wewnątrzgałęziowy: Bułgaria, Chorwacja, Słowacja i Wielka Brytania,
- z wewnątrzgałęziowego na międzygałęziowy: Rumunia.

Rys. 7. Wskaźniki Grubela-Llyolda oraz ich bezwzględne zmiany w 2005 r. i w 2017 r.

Fig. 7. Grubel-Llyold indices and their absolute changes in 2005 and 2017.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Eurostat, 2019b).

Podsumowując powyższe rozważania, można zauważyć, że po wejściu Polski do UE, pozycja konkurencyjna Polski w handlu produktami wołowymi poprawiła się. Polska była jednym z największych producentów wołowiny w UE. Wzrósł eksport z krajów UE, w tym z Polski. W przypadku Polski nie zmienił się model realizowanego handlu produktami wołowymi (wymiana ma charakter międzygałęziowy).

Zakończenie

W ostatnich latach UE była samowystarczalna w produkcji mięsa wołowego. Także Polska jest samowystarczalna w produkcji mięsa wołowego, a ok. 4/5 tej produkcji jest wywożona za granicę, głównie do krajów UE. W 2017 r. w porównaniu z 2005 r. produkcja wołowiny (uboje) w UE spadła, jednocześnie zanotowano rekordowy wzrost produkcji w Polsce. W 2005 r. saldo handlu zagranicznego UE produktami wołowymi było ujemne, a w 2017 r. dodatnie.

W 2017 r. w porównaniu z 2005 r. zmieniła się pozycja Polski wśród największych eksporterów należących do UE28 (z siódmej na piątą pozycję). Jednocześnie Polski nie można było zaliczyć do znaczących unijnych importerów, co wynikało między innymi z małego spożycia wewnętrznego w relacji do produkcji. Przewiduje się, że warunki handlu zagranicznego w krajach UE mogą pogorszyć się ze względu na przewidywany wzrost importu wynikający ze stopniowego zwiększania kontyngentów taryfowych (European Commission, 2018).

Zarówno w 2005 r. jak i w 2017 r. sektor wołowy następujących krajów posiadał przewagę komparatywną względem pozostałych gałęzi handlu rolno-spożywczego: Austrii, Francji, Irlandii, Luksemburga oraz Polski, a przewagi komparatywnej nie posiadały: Bułgaria, Cypr, Dania, Finlandia, Grecja, Włochy, Malta, Hiszpania, Szwecja, Portugalia i

Wielka Brytania. W 2017 r. w porównaniu do 2005 r. niektóre kraje zmieniły model realizowanego handlu z międzygałęziowego na wewnątrzgałęziowy lub odwrotnie, natomiast Polska realizuje nadal model handlu międzygałęziowego.

Pomimo tego, że polski sektor wołowy posiadał przewagę komparatywną względem pozostałych gałęzi handlu rolno-spożywczego w badanym okresie, konieczne jest prowadzenie dalszych analiz konkurencyjności tego sektora. Obecnie ważnymi wydają się być zmiany we Wspólnej Polityce Rolnej (np. kwestie związane z ochroną środowiska, gospodarowaniem wodą, ewentualnymi formami wsparcia), umowy o wolnym handlu (np. w krajach zrzeszonych w organizacji Mercosur obowiązują niższe wymogi w zakresie dobrostanu zwierząt czy ochrony środowiska, co może wpływać na obniżenie kosztów produkcji, w rezultacie niektóre produkty oferowane przez te kraje mogą być tańsze niż w UE, ponadto Brazylia i Argentyna, są jednymi z największych producentów wołowiny na świecie, Brazylia drugim największym, a Argentyna czwartym (Bułkowska, 2018)). Na sektor może mieć wpływ wystąpienie niektórych chorób (np. BSE, choroby niebieskiego języka, choroby guzowatej skóry bydła). Istotne są także nowe ustalenia wewnątrzspółnotowe po wyjściu Wielkiej Brytanii z UE, zwłaszcza, że Irlandia jest jednym z krajów, z którego najwięcej eksportuje się do Wielkiej Brytanii, a tylko dla ok. 20% irlandzkich gospodarstw produkujących żywiec wołowy produkcja ta jest opłacalna (Smeets Kristkova, Garcia Alvaréz Coque 2015).

Literatura

- Ambroziak, L. (2014). Ocena pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich UE w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi (The assessment of the competitive position of the new EU member states in foreign trade of agri-food products). *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 369, 25-35.
- Ambroziak, L., Szczepaniak, I. (2011). Wskaźnikowa ocena konkurencyjności handlu produktami rolno-spożywczymi (Indicative assessment of the competitiveness of trade in agri-food products). W: Szczepaniak I. (red.) *Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności (1)*, Warszawa: IERiGŻ-PIB, 45-65.
- Balassa, B. (1965). Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage. *The Manchester School of Economic and Social Studies*, 33, 99-124.
- Bąk-Filipek, E., Parlińska, A. (2011). Konkurencyjność polskiego rynku wołowiny na rynku unijnym (The Competitiveness of Polish Beef Market on the European Union Market). *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 93, 107-118.
- Beňuš, O. (2019). Competitiveness of the Czech meat industry on the single market. *European Countryside*, 11(3), 443-461.
- Bułkowska, M. (2018). Potencjalne skutki utworzenia strefy wolnego handlu UE-MERCOSUR dla handlu rolno-spożywczego Polski (Potential Effects of the Creation of The EU-Mercosur Free Trade Area for Polish Agri-Food Trade). *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, 53/2, 143-155
- European Commission (2018). EU agricultural outlook for markets and income 2018-2030.
- European Commission (2019). International trade in sporting goods. Pobrane 19 listopada 2019 z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/44954.pdf>
- Eurostat (2019a). Production of meat: cattle. Pobrane 6 lutego 2019 z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/download.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tag00044>.
- Eurostat (2019b). Pobrane 8 lutego 2019 z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
- Firlej, K., Kowalska, A., Piwowar, A. (2017). Competitiveness and innovation of the Polish food industry. *Agric. Econ. – Czech*, 63(11), 502-509.
- GUS (2006a). Rolnictwo w 2006 r. (Agriculture in 2016). Warszawa.
- GUS (2018a). Rolnictwo w 2017 r. (Agriculture in 2017). Warszawa.
- GUS (2006b). Rynek wewnętrzny w 2005 r. (Internal market in 2005). Warszawa.

- GUS (2018b). Rynek wewnętrzny w 2017 r. Internal market in 2017 Warszawa. Pobrane 6 lutego 2019 r. z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/rynek-wewnetrzny-w-2017-r-,7,24.html>.
- IERiGŻ-PIB (2005-2018). Rynek mięsa. Stan i perspektywy (Meat market. State and perspectives), nr 28-55.
- Jagiello, M. (2003). Wskaźniki międzynarodowej konkurencyjności gospodarki (Indicators of International Competitiveness of the Economy). *Studia i Materiały / Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego*, 80, 41.
- Kacperska, E. (2010). Konkurencyjność polskich artykułów rolno-żywnościowych na rynkach międzynarodowych w latach 2004-2009 (Competitiveness of Polish Agricultural Commodities and Foodstuffs on International Markets in 2004-2009). *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, 12(4), 158-164.
- Liesner, H.H. (1958). The European Common Market and British industry. *The Economic Journal*, 68(270), 302-316.
- Matura, T. (2018). Hungary and China relations. W: Song W. (red.) *China's relations with Central and Eastern Europe : from "old comrades" to new partners*, Routledge: 137-153.
- MF (2006, 2018). Niepublikowane dane dotyczące handlu zagranicznego (Unpublished data on foreign trade).
- Pawlak, K. (2013). Międzynarodowa zdolność konkurencyjna sektora rolno-spożywczego krajów Unii Europejskiej (International competitive ability of the agri-food sector in European Union countries). Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.
- Pilarska, C. (2017). Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki polskiej na tle nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej (The international competitiveness of the Polish economy against the background of new member states of the European Union). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Smeets Kristkova, Z., Garcia Alvaréz Coque, J.M. (2015). Competitiveness of the EU Beef Sector – a Case Study, *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, No. 2, Vol. VII, 77-92.
- Szczepaniak, I. (2018). Pozycja konkurencyjna Polski w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi na wybranych rynkach (Poland's competitive position in foreign trade in agri-food products on selected markets.). W: Szczepaniak I. (red.) *Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty*, Warszawa: IERiGŻ-PIB, 9-43.

Do cytowania / For citation:

- Pasińska D. (2019). Konkurencyjność krajów Unii Europejskiej w handlu zagranicznym produktami wołowymi. *Problemy Rolnictwa Światowego*, 19(4), 80–92; DOI: 10.22630/PRS.2019.19.4.58
- Pasińska D. (2019). Competitiveness of European Union Countries in Foreign Trade in Beef Products (in Polish). *Problems of World Agriculture*, 19(4), 80–92; DOI: 10.22630/PRS.2019.19.4.58